

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ПОГОДЖЕНО

Перший проректор

(дата)

(підпис)

Ірина КОВТУН
(ініціали, прізвище)

**Проректор
з наукової роботи**

(підпис)

**Алла
ІВАНОВСЬКА**
(ініціали, прізвище)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Судова медицина та психіатрія»
для підготовки фахівців освітнього ступеня бакалавр
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право**

**м. Хмельницький
2022**

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 2
2. Заплановані результати навчання	– 4
3. Програма навчальної дисципліни	– 6
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 7
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 7
4.2. Аудиторні заняття	– 8
4.3. Самостійна робота студентів	– 8
5. Методи навчання та контролю	– 8
6. Схема нарахування балів	– 9
7. Рекомендовані джерела	– 10
7.1. Нормативно-правові акти	– 10
7.2. Література	– 11
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 12

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 08 Право
2. Шифр і назва спеціальності	– 081 Право
3. Назва спеціалізації	–
4. Назва дисципліни	– Судова медицина та психіатрія
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Код дисципліни	– ВДПП 2.2.24.
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– четвертий
10. Семестр	– сьомий
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3 / 90
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 36
% від загального обсягу	– 40
лекційні заняття (годин)	– 18
% від обсягу аудиторних годин	– 20
семінарські заняття (годин)	– 18
% від обсягу аудиторних годин	– 20
самостійна робота (годин)	– 54
% від загального обсягу	– 60
тижневих годин:	
аудиторних занять	–
самостійної роботи	–
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 16
% від загального обсягу	– 17,8
лекційні заняття (годин)	– 8
% від обсягу аудиторних годин	– 8,9
семінарські заняття (годин)	– 8
% від обсягу аудиторних годин	– 8,9
самостійна робота (годин)	– 74

% від загального обсягу тижневих годин:	– 82,2
аудиторних занять	–
самостійної роботи	–
12. Форма семестрового контролю	– залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– ОДПП 1.2.9. Кримінальне право; ОДПП 1.2.18. Кримінальне процесуальне право; ВДЗП 2.1.7. Загальна і професійна психологія; ВДПП 2.2.13. Криминологія;
2) супутні дисципліни	– ВДПП 2.2.17. Криміналістика;
3) наступні дисципліни	–
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна «Судова медицина та психіатрія» забезпечує досягнення таких результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою «Бакалавр права»:

РН-3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;

РН-4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми;

РН-5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;

РН-9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій;

РН-19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права;

РН-20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів;

РН-21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен:	
1. Знання	
<i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</i>	
1.1)	відтворювати визначення понятійно-термінологічного апарату судової медицини;
1.2)	називати закони та підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють питання проведення експертизи;
1.3)	впорядковувати правила і принципи судової медицини;
1.4)	визначати необхідність застосування знань судової медицини;
1.5)	описувати методи і процедури судової медицини.
1.6)	відтворювати термінологічну базу, зокрема, зміст понять: «осудності-неосудності»; «дієздатності-недієздатності», «психічне захворювання», «хворобливий стан», «особливий стан», «пограничний стан» тощо;
1.7)	називати основні підстави призначення судово-психіатричної експертизи, її види;
1.8)	описувати фактори, що впливають на розвиток психічних розладів та загальні напрямки психопрофілактики;
1.9)	відтворювати загальні поняття психічного захворювання (розладу) та його

характеристики;
1.10) знаходити норми цивільного та кримінального процесуального права, що стосуються судово-психіатричної експертизи.
2. Розуміння
<i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>
2.1) пояснювати зміст дефініцій основних термінів, що розкривають суть судової медицини;
2.2) класифікувати патологічні стани, які можуть призвести до смерті особи;
2.3) пояснювати зміст судово-медичної документації;
2.4) розпізнавати необхідність призначення судово-медичної експертизи;
2.5) доповідати про ймовірні та достовірні ознаки смерті;
2.6) пояснювати правову сутність судово-психіатричної експертизи, її завдання;
2.7) класифікувати види судово-психіатричної експертизи;
2.8) пояснювати значення судово-психіатричної експертизи в роботі юриста;
2.9) вести дискусію з проблем призначення судово-психіатричної експертизи та використання її результатів;
2.10) визначати перелік питань для експерта при призначенні-проведенні судово-психіатричної експертизи;
2.11) визначати перелік категорій осіб, стосовно яких необхідно призначити проведення судово-психіатричної експертизи.
3. Застосування знань
<i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>
3.1) знаходити відмінності між оформленням постанови про призначення різних видів судово-медичної експертизи;
3.2) виявляти помилки в питаннях, які надаються на вирішення експерту;
3.3) ілюструвати огляд місця події та дослідження трупа;
3.4) використовувати класифікацію гострих збройних травм;
3.5) окреслювати речові докази з об'єктами біологічного походження;
3.6) визначати підстави для призначення судово-психіатричної експертизи та види установ, що її проводять;
3.7) знаходити помилки в застосуванні цивільних процесуальних та кримінальних процесуальних норм при призначенні судово-психіатричної експертизи та оцінці висновку такої експертизи;
3.8) застосовувати при вирішенні практичних завдань законодавчі норми, що регулюють умови та підстави, а також порядок призначення судово-психіатричної експертизи;
3.9) демонструвати клінічні прояви психічних захворювань (розладів), що можуть мати значення для правової оцінки відповідних правовідносин;
3.10) готувати проекти процесуальних документів з питань призначення судово-психіатричної експертизи.
4. Аналіз
<i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>
4.1) аналізувати порядок призначення судово-медичної експертизи;
4.2) виділяти головні положення, викладені в постанові про призначення судово-медичної експертизи;
4.3) порівнювати вогнепальну та вибухову травми;
4.4) робити висновок про давність настання смерті;

4.5)	класифікувати пошкодження від дії високої та низької температур;
4.6)	розпізнавати психічні захворювання (розлади) і обґрунтовувати їх;
4.7)	виявляти ситуації, у яких психічні захворювання (розлади) учасників відповідних правовідносин можуть мати юридичне значення;
4.8)	розмежовувати види судово-психіатричних експертиз, призначення яких відповідає меті судового та досудового провадження;
4.9)	дискутувати з питань застосування та удосконалення чинного національного законодавства в частині, що визначає порядок проведення судово-психіатричної експертизи та оцінки висновку такої експертизи;
4.10)	аналізувати висновок судово-психіатричної експертизи.
5. Синтез	
<i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>	
5.1)	аргументувати потребу складання постанови про призначення судово-медичної експертизи;
5.2)	формулювати поняття про тілесні ушкодження та ступені їх тяжкості;
5.3)	пояснювати поняття механічної асфіксії та її видів;
5.4)	узагальнювати особливості судово-медичної експертизи транспортної травми;
5.5)	підсумовувати судово-медичне значення ознак смерті;
5.6)	аргументувати застосування тієї чи іншої законодавчої норми при вирішенні практичних завдань;
5.7)	розробляти пропозиції щодо удосконалення законодавства, яке регламентує порядок призначення судово-психіатричної експертизи та оцінку її результатів;
5.8)	формулювати питання, які ставляться на вирішення судово-психіатричної експертизи, виходячи із матеріалів конкретного провадження;
5.9)	організовувати (ініціювати) процесуальні дії, пов'язані із надання правової оцінки наявності в особи психічного захворювання (розладу) та його правових наслідків;
5.10)	складати проекти процесуальних документів для призначення судово-психіатричної експертизи.
6. Оцінювання	
<i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>	
6.1)	оцінювати юридичну повноцінність судово-медичної експертизи;
6.2)	робити висновок щодо повноти огляду місця події;
6.3)	узагальнювати практику призначення судово-медичних експертиз;
6.4)	аргументувати давність настання смерті при утопленні;
6.5)	оцінювати значення різних видів судово-медичних експертиз та висновків, наданих експертом;
6.6)	оцінювати обґрунтованість передбачуваної наявності ознак та критеріїв неосудності, недієздатності, обмеженої осудності, обмеженої дієздатності; безпеку хворобливих розладів;
6.7)	оцінювати висновки (відповіді) експертів, результати спеціальних психіатричних досліджень для вирішення правових питань;
6.8)	встановлювати відповідність процесуальних документів щодо призначення судово-психіатричної експертизи вимогам чинного законодавства;
6.9)	використовувати набуті знання для складання проектів нормативно-правових актів щодо внесення змін до норм чинного законодавства, які регламентують порядок призначення судово-психіатричної експертизи та оцінки її результатів;
6.10)	використовувати набуті знання при складанні проектів процесуальних документів.
7. Створення (творчість)	
<i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та</i>	

<i>альтернативності сучасної культури)</i>	
7.1)	розробляти проекти документів;
7.2)	складати питання експерту;
7.3)	проводити кваліфікованих огляд місця події;
7.4)	виявляти речові докази, які необхідно направити на експертизу;
7.5)	розпізнавати патологічні стани;
7.6)	розробляти питання для судових психіатрів при призначенні судово-психіатричної експертизи та роз'ясненні висновку такої експертизи;
7.7)	доказово оформляти та обґрунтовувати призначення судово-психіатричної експертизи;
7.8)	визначати самостійну правову позицію щодо висновку судово-психіатричної експертизи;
7.9)	проводити ділову гру – процесуальні дії з особою, яка страждає на психічне захворювання (розлад);
7.10)	за результатами проведення судового засідання складати проекти відповідних процесуальних документів.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні основи судової медицини. Процесуальні основи та організація судово-медичної експертизи. Судово-медичне вчення про смерть (судово-медична танатологія).

Теоретичні основи судової медицини: предмет, зміст, завдання та методи. Історія виникнення та розвитку вітчизняної судової медицини. Процесуальні основи та організація судово-медичної експертизи в Україні. Поняття про судово-медичну експертизу, її види, об'єкт. Судово-медичні експерти та лікарі – експерти, їх процесуальне положення. Судово-медична документація. Поняття про смерть та процес вмирання. Класифікація смерті. Ймовірні та достовірні ознаки смерті, їх судово-медичне значення. Рані достовірні ознаки смерті. Пізні достовірні ознаки смерті. Судово-медичне значення достовірних ознак смерті.

Тема 2. Пошкодження та смерть від дії факторів зовнішнього середовища. Пошкодження тупими знаряддями травми.

Судово-медична травматологія. Поняття про травму та травматизм. Класифікація травмуючих факторів зовнішнього середовища. Пошкодження тупими предметами, механізм їх утворення. Пошкодження м'яких тканин під дією тупих предметів. Пошкодження внутрішніх органів та кровоносних судин. Пошкодження тупими предметами опорно-рухового апарату. Пошкодження, спричинені частинами людського тіла. Травма при падінні на площину.

Тема 3. Пошкодження гострими знаряддями травми. Електротравма. Транспортна травма.

Класифікація гострих знарядь травми. Особливості пошкоджень колючими, ріжучими, колюче-ріжучими, рублячими, пилячими предметами; механізм їх утворення та морфологічна характеристика. Порядок описання ран, нанесених гострими знаряддями травми. Поняття про електротравму. Ураження технічним струмом. Ураження атмосферним струмом. Поняття про транспортну травму. Автомобільна травма. Залежність характеру пошкоджень від виду автотравми. Особливості мотоциклетної травми. Травма, спричинена рейковим транспортом; характеристика пошкоджень при переїзді колесом. Тракторна травма; морфологія пошкоджень при переїзді гусеницями. Водний транспорт та пошкодження, що виникають при його експлуатації. Особливості судово-медичної експертизи транспортної травми.

Тема 4. Вогнепальна та вибухова травми.

Поняття про вогнепальні пошкодження. Будова боєприпасів. Механізм пострілу. Морфологічна характеристика пошкоджень, її залежність від дистанції пострілу. Вогнепальні пошкодження з мисливської зброї. Особливості вогнепальної травми з автоматичної зброї. Судово-медичне значення дослідження одягу при вогнепальних пошкодженнях. Огляд місця події. Вибухова травма. Поняття про пошкоджуючі фактори вибуху. Морфологічна характеристика пошкоджень.

Тема 5. Судово-медична експертиза потерпілих, обвинувачених та інших осіб. Судово-медичне дослідження трупів дорослих та новонароджених. Огляд трупа на місці його виявлення.

Поняття про тілесні пошкодження, ступені їх важкості. Судово-медичне визначення термінів «побої», «мордування», «мучення». Судово-медична експертиза віку, працездатності, удаваних та штучних хвороб, калічення членів. Судово-медична експертиза при спірних статевих станах та статевих злочинах; її особливості при зґвалтуваннях. Судово-медична експертиза вагітності, абортів та пологів. Встановлення факту алкогольного сп'яніння; визначення його ступенів. Огляд трупа на місці події чи виявлення. Судово-медичне дослідження трупа. Судово-медична експертиза трупа невідомої людини. Судово-медична експертиза розчленованого трупа. Судово-медичне дослідження кісткових залишків. Особливості дослідження трупа новонародженої дитини; судово-медичне визначення новонародженості. Судово-медичне дослідження ексгумованого трупа.

Тема 6. Правові та організаційні основи судово-психіатричної експертизи.

Теоретичні основи судової психіатрії: предмет, зміст, завдання та методи. Процесуальні основи та організація судово-психіатричної експертизи в Україні. Поняття про судово-психіатричну експертизу, її види, об'єкт.

Тема 7. Судово-психіатрична експертиза в цивільному та кримінальному процесі.

Дослідження понять «дієздатність» і «недієздатність» в цивільному процесі та встановлення їх критеріїв на основі судово-психіатричної експертизи. Дослідження понять «осудність» і «неосудність» в кримінальному процесі та встановлення їх критеріїв на основі судово-психіатричної експертизи.

Тема 8. Розлади психічної діяльності.

Визначення поняття розладів психічної діяльності. Види та класифікація розладів психічної діяльності на основі Міжнародної класифікації хвороб (на базі МКХ-10).

Тема 9. Судово-психіатрична експертиза неповнолітніх. Пенітенціарна психіатрія.

Процесуальні особливості проведення судово-психіатричної експертизи неповнолітніх. Вікові особливості психічних розладів підліткового віку. Організація і правові підстави надання пенітенціарної психіатричної допомоги. Звільнення від відбування покарання засуджених з психічними розладами.

Тема 10. Симуляція і дисимуляція психічних розладів.

Варіанти, способи, форми симуляції та дисимуляції психічних розладів. Способи та методи для викриття симуляції та дисимуляції психічних розладів.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Тема 1. Теоретичні основи судової медицини. Процесуальні основи та організація судово-медичної експертизи. Судово-медичне вчення про смерть (судово-медична танатологія).	9,4	2	2	–	–	5,4	9,4	1	1	–	–	7,4
2.	Тема 2. Пошкодження та смерть від дії факторів зовнішнього середовища. Пошкодження тупими знаряддями травми.	9,4	2	2	–	–	5,4	9,4	1	1	–	–	7,4
3.	Тема 3. Пошкодження гострими знаряддями травми. Електротравма. Транспортна травма.	9,4	2	2	–	–	5,4	9,4	1	1	–	–	7,4
4.	Тема 4. Вогнепальна та вибухова травми.	9,4	2	2	–	–	5,4	9,4	1	1	–	–	7,4

5.	Тема 5. Судово-медична експертиза потерпілих, обвинувачених та інших осіб. Судово-медичне дослідження трупів дорослих та новонароджених. Огляд трупа на місці його виявлення.	9,4	2	2	–	–	5,4	7,4	–	–	–	–	7,4
6.	Тема 6. Правові та організаційні основи судово-психіатричної експертизи.	9,4	2	2	–	–	5,4	9,4	1	1	–	–	7,4
7.	Тема 7. Судово-психіатрична експертиза в цивільному та кримінальному процесі.	9,4	2	2	–	–	5,4	9,4	1	1	–	–	7,4
8.	Тема 8. Розлади психічної діяльності.	9,4	2	2	–	–	5,4	9,4	1	1	–	–	7,4
9.	Тема 9. Судово-психіатрична експертиза неповнолітніх. Пенітенціарна Психіатрія.	7,4	1	1	–	–	5,4	9,4	1	1	–	–	7,4
10.	Тема 10. Симуляція і дисимуляція психічних розладів.	7,4	1	1	–	–	5,4	7,4	–	–	–	–	7,4
	Всього годин:	90	18	18	–	–	54	90	8	8	–	–	74

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, практичні заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани практичних занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів денної форми навчання включає завдання до тем та індивідуальні завдання.

Самостійна робота студентів заочної форми навчання передбачена навчальним планом у формі виконання домашньої контрольної роботи.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. Студенти денної форми навчання виконують індивідуальні завдання у формі рефератів.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань;
- складання окремих видів документів.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;

2) усне або письмове(у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;

3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;

4) захист підготовленого звіту про виконання ІНДЗ;

5) складання окремих видів документів за ситуаційними завданнями;

6) захист підготовленого публічного виступу.

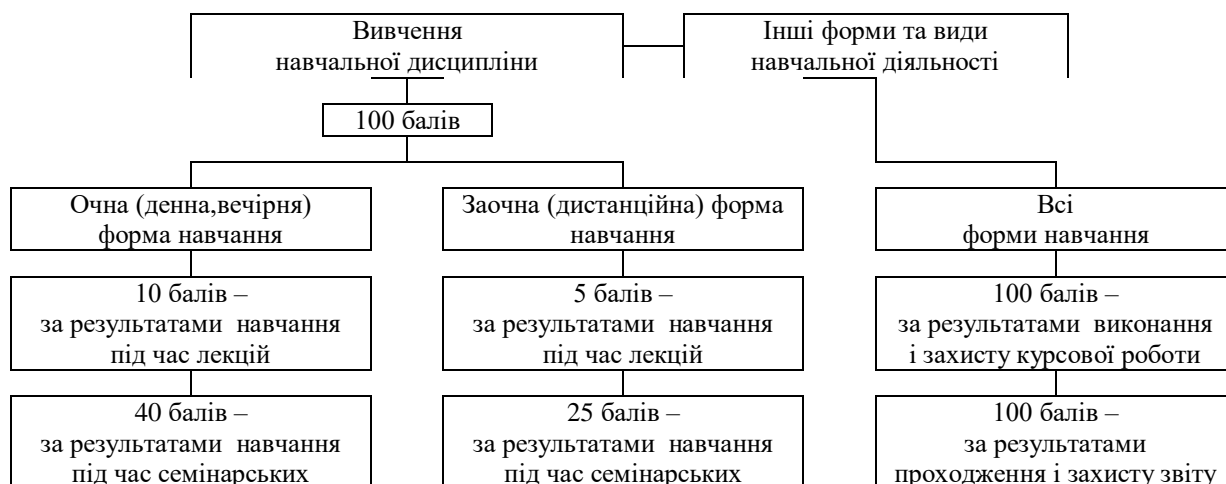
Підсумковий семестровий контроль на денній формі навчання проводиться у формі: усного заліку - третій семестр.

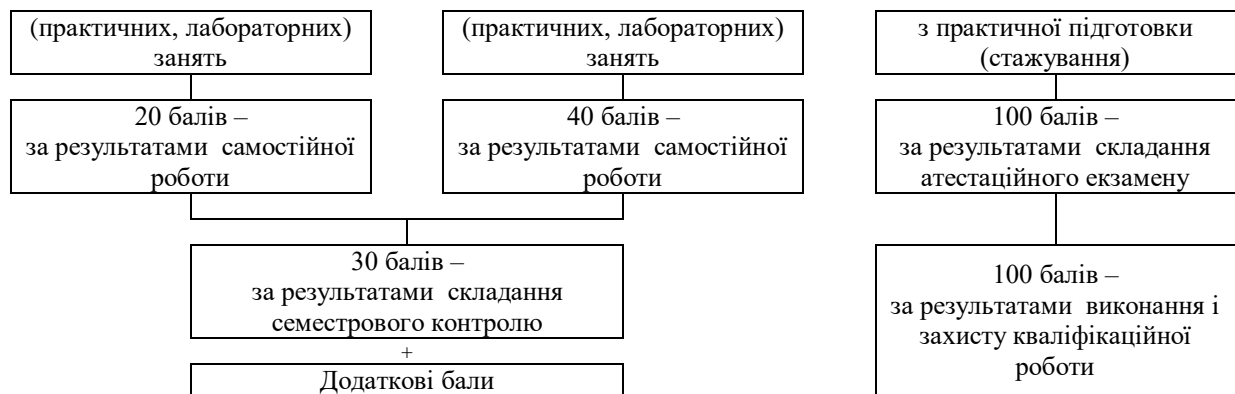
Підсумковий семестровий контроль на заочній формі навчання проводиться у формі усного заліку.

Структура залікового білету на денній та заочній формах навчання включає три теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарухування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Нормативно-правові акти

1. Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 6 від 17.01.95. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0248-95#Text>

2. Правила проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи: Правила Міністерства охорони здоров'я України № 6 від 17.01.95. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-95#Text>

3. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 6 від 17.01.95. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95#Text>

4. Про судову експертизу: Закон України № 4038-ХІІ від 25.02.1994. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

5. Деякі питання забезпечення вилучення, передачі та репатріації тіл (останків) осіб, загиблих (померлих) у зв'язку із збройною агресією проти України: Постанова Кабінету міністрів України від 17 червня 2022 р. № 698. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-2022-%D0%BF#Text>

6. Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 № 1489-ІІІ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>

7.2. Література

7. Судова медицина: підручник. А. С. Лісовий. Київ : Атіка, 2008. – 484 с.
8. Герасименко О.І. Судово-медична експертиза (загальна частина). Донецьк: Норд-Прес, 2007. – 508 с.
9. Судова медицина. Медичне законодавство. Київ. Медицина, 2012. – 496 с.
10. Судебная медицина. Б.В.Михайличенко. Киев. ВСИ Медицина, 2015. – 368 с.
11. Завальнюк А. Х. Судова медицина : (курс лекцій). Тернопіль : Укрмедкнига, 2006. – 672 с.
12. Babanin A.A. Forensic Medicine: textbook . Simferopol : CSMU, 2007. – 464 p.
13. Franchuk V.V. Forensic Medicine : practical guide. Ternopil : Ukrmedknyha, 2011. – 204 p.
14. Судебная психиатрия: Руководство для врачей / Под ред. Г. В. Морозова. – М.: Медицина, 1988.

15. Судебная психиатрия: Учебник /Под. ред. Г. В. Морозова. – М., 1986.
16. Судебная психиатрия: Учебник для вузов / Под ред. Б. В. Шостковича. – М.: Зерцало, 1997.
17. Судебная психиатрия: Учебник для спец. средн. учебных заведений / Под ред. Г. В. Морозова. – М.: Юридическая литература, 1990.
18. Судебная психиатрия: Учебник для вузов / Под общ. ред. Г. В. Морозова. – М.: ИНФРА-М-НОРМА, 1997.
19. Судебная психолого-психиатрическая экспертиза / Под ред. И. А. Кудрявцева. – М.: Медицина, 1988.
20. Сухарева Г. Е. Лекции по психиатрии детского возраста. – М., 1974.
21. Сыропятов О. Г. Судебная и пенитенциарная психиатрия. Руководство для психиатров, клинических психологов и юристов. – К.: Здоров'я, 1999.
22. Сыропятов О. Г. Судебная и пенитенциарная психиатрия. – К.: Украинская военно-медицинская академия, 1998.
23. Тополянский В. Д., Струковская М. В. Психосоматические расстройства. – М., 1986
24. Ушаков Г. К. Пограничные нервно-психические расстройства. – М., 1987.
25. Фолк Малколм. Основы судебной психиатрии. – Оксфорд, 1994.
26. Цивільний і цивільно-процесуальний кодекси України. – К., 2000.
27. Цивільний Кодекс України. – К., 2004.
28. Чудновский В. С., Чистяков Н. Ф. Основы психиатрии. – Ростов-на-Дону: Феникс; М.: Зевс, 1997.
29. Шванцара Й. и др. Диагностика психического развития. – Прага, 1978.
30. Шостакович Б. В., Ревенок А. Д. Психиатрическая экспертиза в гражданском процессе. – К.: Здоров'я, 1992.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
2. <http://www.president.gov.ua>
3. <http://www.kmu.gov.ua>
4. <http://mon.gov.ua>
5. <http://www.minjust.gov.ua/>
6. <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>
7. <http://www.gp.gov.ua/>
8. <http://www.scourt.gov.ua/>
9. <http://sc.gov.ua/>
10. <http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/index>

Розробник програми:

Викладач дисципліни:

– доцент кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент

_____ В. В. Налуцишин

« » _____ 2022 року

Схвалено кафедрою кримінального права та процесу « » серпня 2022 року, протокол № ____.

Завідувач кафедри _____ С. А. Крушинський

_____ 2022 року

В.о. декана юридичного факультету _____ В. М. Захарчук

_____ 2022 року

Погоджено методичною радою університету _____ 2022 року, протокол № ____.

Голова методичної ради _____ А. М. Івановська

_____ 2022 року